

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštno vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja onpravištvu v dijaškem semenšču (Knabenseminar.) — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodaja knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrtice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

S prihodnjim mesecem oktobrom se začne zadnje četrletje, zatoraj prosimo p. n. naročnike „Slov. Gospodarja“, ki so samo za $\frac{3}{4}$ leta naročnine poslali, naj naročilo o pravem času ponovijo, da se jim more list redno pošiljati. Tudi novi naročniki se sprejemajo. Do konca leta znaša naročnina 80 kr. Naročnina se naj pošilja po poštinih nakaznicah.

Kmeti stan se ima rešiti pogina.

Najnevarnejše za bolenika je, če nihče njegove bolezni prav ne spozna in ga ali zelo v nemar pustijo, ali napačno lečijo in tako gotovo pod grudo spravijo. Jednaka je pri naših meščanih in kmetih. Dolgo je videti, kako tu čedalje huje na slabo lezejo, a sedaj vedó tudi za uzrok, za bolezen. Ta uzrok, ta bolezen je denar, svobodni kapital. Kakor so nekdanj grajščaki strahovali vse, tako spravlja sedaj denar vse pod svojo oblast. Najhuje pritiskava na meščana in kmeta. V Mariboru so skoraj vse hiše zakovane z dolžovi. Jednako ali še huje je na kmetih; kajti meščan si lahko pomaga na marsikateri način. On ima več denarstvenih zavodov na razpolaganje in več in gotovejših dohodkov. Tudi ga hranilnice, posojilnice ne stiskujejo tako neusmiljeno, kakor kmeta. V nekem mestu na Slovenskem je hranilnični advokat, kateri po 6 do 10 let prizanaša dolžnim meščanom, med tem ko kmetiskim ljudem precej dopsilje opomenilnico, ki stane 3 gl., in kmalu potem tožno pismo, ki velja 12 goldinarjev. Tako naredi hranilnični advokat dolžniku nagloma do 15 gl. potroškov. Še nikoli niso naši kmeti bili v tolikih dolgovih, kakor sedaj. Posestva s čistimi gruntnimi knjigami so odviše redka. Zaporedom prodavajo toraj kmetije, želarije in kočlarije. S tem izganjajo cele rodbine iz starodavnih selišč, ter jih po svetu poganjajo s trebuhom za kruhom. Obresti za dolžni kapital so jim pobrale imetje, vzele kruh in streho. Tako se godi po celej Avstriji, po vseh deželah, naših in ogerskih, to pa od tiste dobe, ko so li-

beraleci začeli kapitalu v korist postaviti narekovati. Kmeti stan je v nevarnosti iztrebljen, uničen biti tako, kakor v vseh liberalnih deželah, v Italiji, na Francoskem, Angležkem.

Iztrebljenje, uničenje kmetijskega stanu pa bi velika nesreča bila za državo, pa tudi za nas Slovence še celo posebič. Zato si prizadevajo uže vlada grof Taaffejeva, večina v državnem zboru in posamezni narodni možje: kmete rešiti pogina. Zadnji čas začeli so se kmeti ljudje sami, posebno nemški, gibati in posvetovati o pomočnikih. Moramo reči, da so večidel na pravi stezi. Posamezni domoljubi pri nas skušajo s posojilnicami pomagati za prvo silo, da kmeta saj zvečinoma izpipljejo oderuhom in hlapčevanju jim malo prijaznih in škodljivih denarstvenih zavodov. Na Štajerskem imamo Slovenci v to svrhu posojilnice v Slovenskem Gradcu, Soštanji, Celji, Ormoži in Ljutomeru. Priznati moramo, da je v teh okrajih primeroma najmanje eksekutivnih prodavanj; največ pa v mariborskem, sv. lenartskem, slov. bistriškem, ptujskem, šmarijskem, rogačkem, kozjanskem in breziškem. Zato komaj čakamo, da rodoljubi saj v Ptuiju in Mariboru hitrej ko mogoče osnujejo posojilnice.

Sedaj se nemški kmetje, zvečinoma sami konservativci, pogovarjajo zlasti o dveh sredstvih zoper pogin kmetijskega stanu. Prvo sredstvo meri na to, kako bi kmetje na ležiši način otresli stare dolgove, drugi pa streže zabraniti novo in presilno zadolženje. Stari dolg bi se naj odpravljaj s pomočjo deželskih rentnih bank. Dežela bi izdala za več milijonov dolžnih pisem, za katere bi se plačevalo 4% obresti (rente). Dobljeni denar pa bi izposodila banka kmetom proti 4 $\frac{1}{2}$ % da pokrijejo stare dolge. Novi dolg bi pa lahko v obrokih odplačevali tako, kakor so si grunte reševali od desetine, tlake in rabote. V nekaterih letih bili bi dolgov rešeni; kajti rentna banka bi jim ne smela kapitala odpovedati, kakor to delajo hranilnice itd. To sredstvo je gotovo vsega premišljevanja vredno. Toda nemški kmetje ho-

čejo še dalje iti. Sedaj zamore vsak posestnik najeti dolga, kolikor ga le dobiti more. Vsak upnik hiti, da mu pride v grutne bukve. Tako je pogosto več dolga vknjiženega, kakor je celo posestvo vredno. Naposled začne eden tožiti in posestvo mora na boben, nesrečni posestnik z ženo in otroci pa dalje po svetu. Temu hočejo nemški kmetje v okom priti s pomočjo domovske postave, nemški Heimstättengesetz. — Po takšnej postavi bilo bi prepovedano, več dolgov vknjižiti, kakor do $\frac{1}{3}$ ali $\frac{1}{2}$ one vrednosti, ki se da lahko sedaj oceniti po čistem dohodku, ki je bil pri novej obravnavi zemljišnega davka vpisan. Nasledek takšni postavi bil bi ta, da nebi posestva nikoli več z dolgovi bila preobložena; posestniku bi še vedno ostala mati zemlja, stara streha, mili dom. Kolikor je treba za njega in rodbino, tega mu ne bi smeli vzeti. Sedanjemu izganjanju posestnikov bi se bipoma storil konec, kapital bi ne mogel kmetskega stanu tako neusmiljeno zapeljivati, guliti in uničevati, kakor sedaj. V najbolj svobodni državi na svetu, v severno-amerikanskej republiki imajo takšno domovsko postavo. Da je nje tudi nam treba, to je uže menda dovolj jasno!

Gospodarske stvari.

Občutljivost vinske trte in njenih sort proti zimskemu mrazu.

Letos marsikateri vinogradar žalosten po vinogradu gleda pa ne najde grozdja, kakor bi si ga bil želel. Veliko zakrivil je ovo nezgodo zimski mraz, ki je posebno v nižjih legah vinsko trto hudo poškodoval. Pred dvema letoma bila je jednaka nesreča, ki je pa višje lege huje zadevala, vsaj na Štajerskem. Na vinorejskej šoli v Mariboru so skrbno in zvesto opazovali in zapisovali, katerim trsom, katerim trsovim sortam je letošnji zimski mraz več, katerim menje škodoval.

Ko je na vinorejskej šoli letos meseca januarja hud mraz pritisol, ležalo je snega do 10 centimetrov debelo. Največ trpela so očesa tik nad snegom; višje stoječa so čedalje menje bila oškodovana in slednja so živa ostala. Mraz je škodoval rožgam do 1 meter na visoko tako, da so očesa ob konci lepo pognala. Na to je se gledalo tudi pri rezitvi. Puščali smo mogoče veliko šparonov, potičev, bikov, konjičev. Pod snegom nahajajoča se očesa ostala so skoraj povsod živa. Omeniti je še, da je trs bil dovolj poškodovan pred največjim mrazom dne 18. januarja, namreč uže 13. januarja, ko ni bila tolika zima. Uzrok temu je obilni dež jeseni 1880. Rozge so se ga preveč napile in toraj les ni prav dozorel. Pokazalo je se zopet, da so tiste sorte najmenje trpele, ki imajo tenke rozge in goste kolence.

Popolnem ozeble so sledeče sorte: Aramon blavi, Korinta bela, Folle blanche, Gosja noga blava, Skadarka črna (moslovec črni), volovnjak

blavi, sv. Laurent, svilni trs žolti, vrnjač blavi, vanilija žolta.

Močno ozeble so: Bicaise, Bovdoles, buketni grozd, brustiano, Kalabreški grozd, Caserno, Dolcedo, Duc de Magenta, Färber, ranina, Liverdun, Molsac, Morillon, muškat, moslovec, klešec (Ortlieber), Picpovle, portugizec, Savignon, babovina rudeča, laška modrina.

Menje ozeble so: Basilicum, burgundec beli, Cabernet, Gamay, plemenika (Gutedel) bela, Modeleine, Müllerrebe, rulanec, Semillon, zelenič, laški rizlec.

Najmenje oškodovane so pa: burgundec blavi, Cabernet franc, Kalebov trs, Clairette, srebrnina, Gamay blanc, žlahnina rudeča, rabolina, rizlec beli in traminec.

Včinek, kateri ima mraz na mleko.

Iz mnogih poskušanj, ktere so se z mlekom med toplinskimi mejami od 0°—38° po Celsiju delale, so sledeče resnice našli, ktere znati bode našim mlekaricam gotovo koristno. Smetena se začne toliko prej in hitreje vzdigovati, kolikor bliže je toplina, kateri je mleko izpostavljeno: 0°.

Velikost ali obseg smetene je večji, če se je mleko dobro izhladilo. Smetena da tudi več putra, če je bilo mleko poprej nizki toplini izpostavljeno.

Slednjič je tudi posneto mleko, puter in sir iz mлека boljši, katero je bilo v gori povedanih razmerah.

Če tudi ni mogoče gotovo in natančno pojasnjenje resnice podati, zakaj umetni mraz in hlajenje tako dober včinek na mleko in na večjo ali manjšo dobroto vseh mlečnih pridelkov ima, sme se pa vendar reči, da hlad ono kisajočo razkrojitev, ktera se vseh živalskih tekočin tako hitro polasča, zabranja in da so vsled zabranjene razkrojitve tudi mlečni pridelki boljše kakovosti.

Navada toraj nekterih mlekarjev mlečne sbrambe po zimi kuriti, da je toplina v njih okoli 14° Celsija, je napačna in ni priporočati. Marveč se morajo mlečne posode v tekoči vodi kolikor mogoče hladne držati.

Divji kostanj dobra hrana kokošim.

Divji kostanj zopet zori po drevji. Ta sad ima mnogo redivnih snovi v sebi, ki prav dobro služi za pitanje kokoši. Da se mu grenkoba vzame, se mora kostanje raztolči z vrelo vodo, popariti in tako nekaj časa stati pustiti. Pozueje se vse dobro spreša in posuši. Taka moka je pre prav dobra kokošja hrana.

Kaj početi, če začne konja grizti.

Najprej je treba na to gledati, da se bolni živali čreva, kolikor najbolj izpraznijo in izčistijo. Za to je pa v prvi vrsti treba klistira. Ko bi klistirova tekočina ne mogla bolj globoko v čreva prodreti, ker te v ritniku tičooče kepe blata zabranjujejo, mora se blato iz ritnika pospraviti, in sicer tako, da se z roko v njega seže in blato